

УДК 659.235:334.012.64

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л.Х. Рибак, кандидат економічних наук

Розглянуто сучасний стан інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку підприємництва в сільській місцевості.

Підприємництво, державне регулювання, інформаційно-консультаційне забезпечення.

У країнах з ринковою економікою малі підприємства відіграють велику роль у стимулюванні технологічних інновацій, створюючи їх у 2–2,5 рази більше, ніж великі компанії. Мале підприємство, оперативно реагуючи на зміну кон'юнктури ринку, додає ринковій економіці необхідну гнучкість. Також воно робить істотний внесок у формування конкурентного середовища, що для високомонополізованої економіки має першорядне значення.

Отже, як показує світовий досвід, малий бізнес у ринковій економіці – провідний сектор, що визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового національного продукту.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Серед сучасних вітчизняних дослідників, які займаються питаннями розвитку малого підприємства необхідно відзначити А.І. Барановського, М.Д. Білика, З.С. Варналія, Л.І. Воротіної, І.Г. Ганечко, Ю.І. Єханурова, О.В. Жука, Н. Кожевіної, Н.Л. Лесик, С.К. Реверчука та інших.

Питання інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності в тих чи інших аспектах висвітлені в працях відомих українських та закордонних вчених таких, як Ванда Баранська, Зенон Бістрам, В.М. Кошелєв, М.Ф. Кропивко, Т.П. Кальна-Дубінюк, І.М. Криворучко та інших.

Мета дослідження – визначення механізму функціонування інформаційно-консультаційної системи забезпечення розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. Статистичні дослідження, проведені в США та інших західних країнах, свідчать, що зі 100 підприємств, які розпочинають діяльність одночасно, у перший рік свого існування зазнають

невдачі 20, у другий – 17, наприкінці третього року продовжують функціонувати близько половини фірм, а наприкінці п'ятого – тільки 33 %.

Це дає можливість зробити висновок, що об'єктивною типовою рисою малого підприємництва є його нестійкість, слабка життєздатність. Ще більш нестійкими є малі підприємства України. На процес формування, розвитку та стабілізації роботи малих форм підприємництва впливає велика кількість різноманітних чинників.

Усі чинники, які впливають на нестійкість малого підприємництва класифікувати за сферою (зовнішні, внутрішні) та характером впливу (соціально-психологічні; організаційно-правові; фінансово-економічні).

Зовнішні чинники – це компоненти середовища, в якому функціонує приватне підприємство, зокрема, малий бізнес. Вони поділяються на базові та доповнюючі. Основним базовим чинником є наявність законів, якими держава регулює діяльність малих форм підприємства. До інших базових чинників можна віднести наявність та доступність основних компонентів для організації підприємницької діяльності, співвідношення фіскальної та економічної функції податків, яке б давало змогу здійснювати розширене відтворення виробничого процесу; загальна економічна стабільність у державі тощо.

Доповнюючими чинниками є: наявність державної підтримки малого бізнесу; інфраструктура, що сприяє розвитку малих підприємств; процедура реєстрації підприємницьких структур тощо.

Внутрішні чинники охоплюють особисті та професійні здібності людей, які стають на шлях підприємницької діяльності. Це й рівень їх психологічної готовності, і рівень мотивації, і професійна підготовка та інші чинники.

Соціально-психологічні, організаційно-правові та фінансово-економічні чинники є взаємозалежними і характеризуються значним впливом один на одного. Політика держави щодо малого бізнесу проявляється, по-перше, у створенні законодавчої основи функціонування малих підприємств, і, по-друге, у формуванні громадської думки щодо цього важливого сектору економіки держави.

Серед організаційно-правових чинників, які визначають розвиток малих форм підприємництва, одним з основних є наявність законодавчих актів, що регламентують правові засади малого бізнесу, тобто, сукупність законів, нормативних та інструктивних документів, які визначають порядок створення підприємств, їх правові та організаційні форми, порядок організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збут, систему оподаткування тощо.

Останньою групою чинників (не менш важливою, ніж дві попередні), які визначають розвиток малих форм підприємництва, є група фінансово-економічних чинників, яка поділяється на три підгрупи: економічні, фінансові та ресурсні чинники. На розвиток малого бізнесу в Україні значний вплив має система фінансування, кредитування, оподаткування та страхування, а також можливість залучення виробничих та фінансових ресурсів.

Нині в Україні почали створюватись елементи інфраструктури оптового ринку сільськогосподарської продукції, зокрема, міжрегіональні та

районні агроторгівельні дома. Сучасний розвиток інфраструктури агропродовольчого ринку потребує вирішення організаційно-економічних заходів цивілізованого продажу виробленої сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки задля одержання товаровиробниками максимальних прибутків від її реалізації.

Максималізації прибутку сприяє ринкове управління за допомогою ціноутворення, що є могутнім стимулом. Отже, для ринкового управління характерні стимулюючі дії, які визначають вільний вибір операційних партнерів.

Особливістю управління на аграрному ринку є організація інформаційного забезпечення суб'єктів господарської діяльності та органів управління ринку ринковими оглядами, що дає змогу оволодіти ситуацією на ринку агропродукції, обирати й приймати оптимальні рішення з її виробництва. Підготовку такої інформації здійснюють фахівці-аналітики у вигляді періодичних ринкових звітів із основних видів сільськогосподарської продукції та продовольства.

Успішне функціонування ринку агропромислової сфери потребує подальшого розвитку інформаційної служби, маркетингових служб, особливо реклами вітчизняних товарів, яка є важливим елементом конкуренції та боротьби за ринок збуту.

Проте інформаційне забезпечення в аграрній сфері не набуває значного поширення, що пояснюється кількома причинами: по-перше, реформування галузі сільського господарства зумовило виникнення великої кількості сільськогосподарських підприємств, як правило, суб'єктів малого бізнесу, які з фінансових причин неспроможні займатись інформаційною діяльністю; по-друге, продукції сільського господарства виробляється недостатньо, і проблеми перевиробництва не виникали; по-третє, у більшості ключових керівників складається думка про незначну роль інформаційного забезпечення.

Під час прийняття рішень останні орієнтуються переважно на власний досвід та обмежений обсяг інформації, що надходить з різних джерел і не має регулярного характеру. Відповідно, це призводить до спотвореного сприйняття ситуації на ринку та прийняття невважених управлінських рішень.

Потрібно зазначити, що на сьогодні в Україні накопичений певний досвід функціонування інформаційно-консультаційних центрів на базі вузів аграрного профілю і галузевих НДІ. Аналіз їх діяльності дозволяє стверджувати, що вона, значною мірою, заповнює прогалину в інформаційно-консультаційному забезпеченні виробників і переробників сільськогосподарської продукції. Крім того, задля покращення інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників було прийнято Закон України „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” від 17 червня 2004 року, що визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, регулює відносини в цій сфері, положення якого спрямовані на поліпшення добробуту сільського населення й розвиток сільської місцевості.

Основними завданнями дорадчої діяльності, що визначені законодавчо, є:

- підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення господарства суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення в умовах ринкової економіки;
- надання суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчих послуг із питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо;
- надання дорадчих послуг органам виконавчої влади й органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства;
- поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки.

Інформативним органом з боку держави мають бути управління агропромислового розвитку при райдержадміністраціях, проте, вони не виконують даної функції. Незважаючи на це, в Україні донині не діє ефективна система інформаційного забезпечення товаровиробників з таких причин: велика частка інформації, яка обслуговує процес прийняття маркетингового або управлінського рішення, часто не має до нього суттєвого відношення; велика частка інформації використовується не стільки для обґрунтування рішення, яке планується прийняти, скільки його виправдання після того, як воно було прийняте; велика частка інформації, що була залучена для обґрунтування рішення, фактично не була використана за призначенням; існує тенденція до невиправданої недооцінки існуючої інформаційної бази маркетингового планування, при відповідній переоцінці потенційних джерел інформації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Недоліками сформованої на сучасний момент системи інформаційного обслуговування агропромислового виробництва можна вважати: 1) нестачу інформаційних ресурсів, передусім, ринкової і науково-технічної інформації виробничого призначення; 2) домінуючі інформаційні потоки не спрямовані на обслуговування виробничих структур і населення; 3) функціонування системи базується переважно на застарілих паперових технологіях збору, систематизації, опрацювання й поширення інформації і не забезпечує необхідної оперативності; 4) не встановлені контакти і не забезпечений обмін інформацією з міжнародними і національними центрами наукової, інформаційної та ділової активності в тому обсязі, якого потребують реформаційні процеси.

Ще однією проблемою в інформаційно-консультаційному обслуговуванні АПК є скорочення фінансування інформаційної діяльності з бюджету держави і, як наслідок, фактичне відмирання інформаційно-консультаційних функцій ряду державних науково-дослідних структур; зниження рівня інформованості споживачів про науково-технічні досягнення і передовий досвід вітчизняних і зарубіжних підприємств агропро-

мислового комплексу; скорочення попиту на інформаційну продукцію; поширення через засоби масової інформації рекламного матеріалу, що часто має низьку інформаційну цінність, а часом, і шкідливий для вітчизняного товаровиробника.

Список літератури

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, КОО. – 2003. – 302 с.
2. Галич О.А. Сосновська О.О. Сільськогосподарське дорадництво : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2007 – 368 с.
3. Смовженко Т.С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва : моногр. / Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів : ЛБІ НБУ, 2001.

Рассмотрено современное состояние информационно-консультационного обеспечения развития предпринимательства в сельской местности.

Предпринимательство, государственное регулирование, информационно-консультационное обеспечение.

The modern State of the informatively-consultative providing of development of enterprise is considered in rural locality.

Enterprise, government control, informatively-consultative providing.